

Júlia Estivill Bóveda
Roser Ferran Ventosa
Sandra Fullola Gorgues
Judith Manero Andreu
Cristina Pascual Velasco

AMB ULLS DE REFUGIAT
La transversalitat dels conflictes bèl·lics

TREBALL FINAL DE GRAU
Supervisat per la Dra Carlota M. Moragas Fernández
Departament d'Estudis de Comunicació

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Tarragona 2017

Identitat i continguts del reportatge audiovisual

L'exili. Veure's obligat a fugir, marxar de casa, abandonar la teva terra. Aquesta és una sensació universal i atemporal. Tota societat ha viscut en les seves carns una crisi humanitària com aquesta. Tots encara tenim present les conseqüències de la Guerra Civil, les vivències d'algun avantpassat que n'hagués patit directament els efectes d'un conflicte que ha marcat la nostra societat per tot el segle XX. Tots encara recordem l'arribada a les nostres cases de refugiats que fugien del conflicte armat de la Guerra dels Balcans. Tots som conscients de la guerra siriana, que ha provocat la major crisi humanitària de les últimes dècades a les portes d'Europa.

D'aquesta manera, el reportatge *Amb ulls de refugiat* pretén donar visibilitat a la figura del refugiat, aquella persona obligada a fugir de casa seva, expulsada per la guerra. De la mà de la cruenta actualitat, que cada dia ens mostra imatges de la dura vida que suporten els refugiats, actualment sirians, hem volgut recuperar les visions d'altres refugiats que en el seu dia van haver de fugir d'altres conflictes armats.

Amb la finalitat de crear un relat que il·lustri aquestes vivències de primera mà, motiu pel qual hem construït un fil conductor a partir del testimoni de diferents procedències amb un element en comú: ser testimoni i desplaçat d'un conflicte. Un relat de primera mà acompanyat i complementat per les visions d'experts en el tema i representants del govern. Així un total de vuit persones són les encarregades de mostrar a l'espectador el perfil d'una persona refugiada, el camí que ha de recórrer, els tràmits i obstacles a superar.

Gràcies a les diferents veus protagonistes, l'espectador podrà copsar com ha evolucionat el concepte 'refugiat', però també com de similars són entre ells, des de perspectives diferents en espai i temps. És per aquest motiu que la tria dels protagonistes ha estat feta amb la intenció de recollir testimonis de diferents nacionalitats i procedències per tal de poder exemplificar els motius de fugida, l'exili i l'acollida des de l'àmbit estatal, europeu i fora de la Unió Europea.

Així doncs l'objectiu principal del nostre reportatge és anar més enllà del que es veu cada dia a les televisions i generar un moment de reflexió a l'espectador. Es persegueix aprofundir més en el viatge que han de fer els refugiats i remarcar les condicions en què s'ha de trobar

una persona perquè es consideri un refugiat. Alhora, no hem volgut deixar de banda un tema menys emocional però de gran importància pels afectats, els tràmits legals que s'han de seguir per a què una persona que fuig d'un conflicte armat pugui ser acollit definitivament per un país tercer. Un treball fet amb la finalitat última de conscienciar al públic de les similituds històriques de situacions que avui dia veiem llunyanes, però que no disten molt d'altres viscudes en les carns de la nostra pròpia societat.

Públic objectiu i àmbit territorial de cobertura

El nostre públic objectiu no és un grup tancat sinó que ens agradaria arribar a tenir una cobertura general per tal que el nostre missatge arribés el més lluny possible. Som conscients de la delicadesa del tema però creiem que és apte per a tots els públics, ja que el discurs del reportatge explica de forma entenedora el viatge vital que ha de passar una persona refugiada davant de la situació d'haver de marxar del seu país.

La cobertura del nostre públic objectiu es centra en l'àmbit regional i local. Creiem que és una fita realista tenint en compte les dificultats que suposa tenir un públic molt ampli. Tot i així, no ens tancaríem cap porta en cas que sorgissin oportunitats d'aportar la nostra proposta més enllà del camp de Tarragona. Segurament una part del públic objectiu pot sentir-se identificat amb alguns dels fragments que relaten els protagonistes del reportatge, gràcies a la proximitat del relat és molt fàcil que es generi empatia i acabar el visionat del reportatge amb una reflexió sobre el que comporta haver de marxar obligatòriament de casa, però finalment trobant esperances de futur en un altre país i afrontant-ho amb un somriure a la cara.

Sinopsis

Amb ulls de refugiat és un documental actual i real. Un reportatge per documentar i conscienciar d'una de les problemàtiques més presents ara i abans: els moviments migratoris de milers de persones provocades per l'aparició de conflictes armats. Recuperar la memòria partint d'un cicle històric que sembla condemnat a repetir-se, amb tres eixos bèl·lics diferents: la Guerra Civil espanyola, la Guerra dels Balcans i la Guerra de Síria. De la mà de testimonis de diversos exilis, fonts oficials i experts en la matèria, *Amb ulls de refugiat*, més enllà de l'explicació del fenomen, vol despertar la consciència dels espectadors. La intenció és aprofundir més sobre un tema del qual ens pensem que està tot dit, mitjançant un

enfocament únic per convidar a l'espectador a reflexionar sobre la crueltat de la guerra i, sobretot, les seves conseqüències.

Perfil dels personatges

MIRSADA KUCKOVIC

Amb 32 anys la Mirsada es va veure obligada a fugir de Bòsnia i Herzegovina per poder salvar la seva família. L'any 1992 va haver d'abandonar el seu país durant el conflicte bèl·lic dels Balcans. Ara, amb 57 anys, ens revela les seves vivències durant la guerra, el llarg recorregut que va haver de fer junt amb els seus fills per a poder sortir del país i arribar, finalment, a Reus, ciutat on resideix actualment, i ens transmet el significat que té per ella ser una persona refugiada.

MOHAMED I MOHMUD BABELI

En Mohamed Babeli, de 25 anys, era professor universitari d'anglès a Síria. El seu germà Mohmud, de 22, era estudiant a la universitat. Els germans Babeli patien les conseqüències de la Guerra de Síria. En Mohamed va ser capturat i torturat pel règim de al-Àsad i la seva vida es trobava en perill. D'altra banda, en Mohmud es veia assetjat pels rebels sirians. És per aquest motiu que fa un any i mig van decidir fugir d'Alep i emprendre el seu viatge cap a una millor vida. Durant aquesta tortuosa travessia van haver de partir de forma il·legal mitjançant el tràfic humà per, finalment, arribar a Alemanya. País on actualment resideixen des de fa gairebé un any, a causa de les traves legals que els han impossibilitat quedar-se a Espanya tot i tenir-hi família.

AZHAR SERAJALDDN I JAMAL WAEZ

Tant l'Azhar com en Jamal buscaven la llibertat, deslliurar-se de l'opressió i la por del règim sirianès i poder parlar, finalment, sense témer represàlies. L'Azhar i en Jamal són dos cosins que tenien una vida tranquil·la a Síria. Un ensurt va fer que es trobessin cara a cara amb la guerra i, després de les pressions dels seus pares, van agafar el cotxe i van marxar d'Alep. Defugien de l'opressió i buscaven la llibertat de poder expressar-se. Una vegada arribats a la frontera amb Turquia van decidir volar cap a Girona per reunir-se amb part de la seva família. Els nois

de 24 i 23 anys respectivament no han oblidat mai d'on venen però tampoc el país que els ha acollit. És per això que ambdós es senten integrats a la cultura catalana.

JORDI ROSELL

Un nen que encara no tenia els 9 anys, Jordi Rosell, es va veure obligat a fugir de Barcelona tot sol en direcció a França a causa de la Guerra Civil. En aquell hivern en Jordi va convertir-se de nen a adult. El seu recorregut no va ser fàcil, tot passant per diversos camps de refugiats esquivant la mort en reiterades ocasions. Malgrat les circumstàncies, va poder retrobar-se amb el seu pare i la seva mare. Mai va perdre les ganes de tornar a la seva Barcelona però el destí el va conduir cap a Amèrica. Finalment, al 2008 va decidir retornar a la ciutat comtal per passar la resta de la seva vida a la ciutat que el va veure néixer. El documental explica el recorregut que va haver de fer per poder sortir del país i com va ser el seu dia a dia com a refugiat. A més també ens relata tots aquells records i peripècies que, malgrat el pas del temps, segueixen avui tan vius.

ÀNGEL MIRET

Miret és el Coordinador del Comitè per a l'Acollida de les Persones Refugiades, organisme dependent de la Generalitat de Catalunya. Al llarg del reportatge ens aporta el seu punt de vista com a expert i la perspectiva institucional amb la que s'adopta el problema. Així, mostra quines són les principals lleis que emparen als refugiats i quins són els reglaments que se segueixen des de la Generalitat. Visió complementada amb les seves reflexions sobre els acords que el Govern Central ha fet en relació amb l'acollida de refugiats i si aquests s'han complert.

JOSEP SÁNCHEZ CERVELLÓ

El Dr. Sánchez Cervelló és Catedràtic d'Història Contemporània i Degà de la Universitat Rovira i Virgili. La seva visió com a expert ens ajuda a contextualitzar els tres conflictes bèl·lics dins del corresponent marc històric. A més, com a historiador, aporta una interessant reflexió sobre l'actitud i el comportament que la població i les institucions van tenir en les diverses onades de refugiats, així com apunts per entendre la reticència que mostra actualment els governs envers l'acollida.

Anàlisi de les fonts d'informació consultades

L'elaboració del treball es sustenta sobre una nodrida base de fonts d'informació, en diferents formats i perspectives. Així, aquestes es poden dividir entre fonts orals, és a dir, entrevistes, i fonts escrites. Dins d'aquests dos grups encara trobaríem una altra divisió entre informació oficial o institucional i la visió dels testimonis.

Durant la producció, hem retallat algunes de les entrevistes que volíem fer en un principi ja sigui per la negativa dels protagonistes o bé per raons tècniques.

Les fonts oficials reflectides en *Amb ulls de refugiat* són dues: el Coordinador del Comitè per a l'Acollida de les Persones Refugiades, Àngel Miret, i el Catedràtic d'Història Contemporània i Degà de la Universitat Rovira i Virgili, Josep Sánchez. Quan ens vam començar a plantejar l'estructura i documentació del reportatge, vam pensar en més veus oficials com advocats, periodistes o coordinadors d'ONGs. Vam descartar algunes d'aquestes idees pel fet que volíem dedicar més minuts als refugiats i utilitzar les fonts oficials com a suport per contextualitzar el discurs. Altres propostes, com donar espai a ACNUR o la Creu Roja (organismes sense ànims de lucre directament relacionats amb el tema) van quedar frustrades per la impossibilitat de rebre resposta d'aquestes ONGs davant les nostres múltiples peticions.

El segon bloc de fonts és el principal: els refugiats de guerra. Després d'una feina de recerca i documentació vam poder establir contacte amb refugiats dels tres eixos bèl·lics. De Síria, comptem amb 4 refugiats, dos germans que resideixen a Alemanya i dos cosins que actualment fan vida a Salt, Girona. Amb aquest contrast, es pretén demostrar com, tot i els punts inicials en comú de tots quatre (situació impossible en el seu país per fer vida normal), el camí de fugida pot portar a punts molt diferents amb unes condicions i resultats totalment diferenciats. L'acollida a Alemanya i a Catalunya, la fugida per mar o per carretera, la incertesa de ser un desconegut o la seguretat de tenir una família esperant. Les històries dels quatre joves estan plenes de contrastos i de punts essencials en comú: la por i el dolor de deixar enrere una vida i la il·lusió i inseguretat de començar-ne una de nova.

Trobar testimonis de les guerres del passat tampoc va ser feina fàcil. La Guerra Civil espanyola ens va deixar uns veterans que ara ja compten amb una edat avançada, el conflicte

dels Balcans va produir una onada d'immigració escampada i irregular que dificulta trobar un testimoni proper. Jordi Rossell i Mirsada Kuckovic són els altres protagonistes. Tot i que els records es van esborrant, les seves veus demostren com moltes coses perduren per sempre en la memòria. Són persones plenes de dolor d'un passat dificultós, però també de força per la seva lluita constant d'aprendre a viure cada dia amb els traumes sempre presents.

Per una altra part, parlem de fonts d'accés. Per poder accedir-hi, en alguns casos vam haver de contactar prèviament amb altres persones per tal que ens facilitessin el contacte dels futurs protagonistes del nostre reportatge. És el cas d'Enric Urraca de Diego, president d'ARMHER, un espai inaugurat el juliol del 2006 que es troba obert a totes aquelles persones que estan interessades en l'Exili Republicà Espanyol. Mitjançant el correu electrònic que es facilita al lloc web, vam poder contactar amb ell qui, finalment, ens va facilitar l'adreça i el número de telèfon d'en Jordi Rosell, testimoni de la Guerra Civil espanyola. Per poder contactar amb la Mirsada Kuckovic i per tal que ens expliqués la seva experiència com a refugiada de la Guerra dels Balcans, ens vam haver de posar en contacte amb en Quico Domènech, director de la revista NW Reus, una revista d'informació local reusenca on fa uns anys es va publicar una entrevista feta a la Mirsada. Va ser ell qui ens va facilitar el número de l'Esteve Giralt, periodista que va realitzar l'entrevista. Finalment, l'Esteve ens va donar el telèfon de la Mirsada per poder concertar una entrevista amb ella.

En tot moment vam ser conscients que, com estudiants, l'accés a certes fonts ens seria complicat. D'altra banda, no obtenir resposta per part del Govern Central ens ho va reafirmar. Per aquest motiu, vam creure convenient contactar amb refugiats dels tres conflictes bèl·lics residents a Catalunya. Tot i això, vam tenir l'oportunitat d'obtenir els testimonis d'en Mohamed i Mohmud Babeli, residents a Alemanya.

Pel que fa a les fonts oficials creiem que havia d'aparèixer en el nostre reportatge la veu d'algú que conegués el marc legal que empara el dret d'asil a Espanya. Així doncs, vam considerar que havíem de comptar amb Àngel Miret per tal que pogués aportar tot allò relacionat. També vam creure convenient comptar amb un historiador que ens pogués contextualitzar els tres conflictes bèl·lics i, el Dr. Sánchez Cervelló, com a catedràtic d'Història Contemporània ens podia donar una visió global de les tres guerres.

Anàlisi dels plans recurs utilitzats

Dins el nostre projecte hem utilitzat diferents tipus d'imatges: d'arxiu i de recurs. Les imatges d'arxiu han estat necessàries per exemplificar i contextualitzar els conflictes. D'altra banda, també hem utilitzat imatges de recurs gravades per nosaltres per presentar els nostres protagonistes, diferenciar els blocs que conformen el treball i per raons estètiques.

Les imatges d'arxiu utilitzades apareixen en funció del discurs de cada testimoni. És a dir, il·lustren la fugida, l'adaptació, les pors... no només dels nostres protagonistes sinó de les persones que van patir les tres guerres de les quals ens centrem. Per exemple, quan la Mirsada parla de quan va fugir de casa seva hem triat fotografies i vídeos que mostren la realitat que es va patir en aquell moment.

L'inici està conformat per imatges tant pròpies com d'arxiu per poder presentar el fil argumental de manera tant metafòrica com literal. A continuació es presenten els diversos personatges amb imatges d'ells mateixos per tal de fer una auto presentació i per saber quines són les veus que construeixen el nostre relat.

Per representar el següent bloc, la fugida, hem utilitzat unes imatges cedides UNHCR on es veuen persones que marxen de casa seva, ja sigui amb qualsevol mitjà de transport. Aquest apartat finalitza amb un tren marxant simbolitzant l'abandonament de les seves llars. El discurs d'aquest apartat alterna les veus principals amb diversos mapes que ens expliquen el camí que van haver de seguir per arribar a un país amb millors condicions de vida.

A la transició entre el tema anterior i l'arribada, es veuen unes imatges que es van cremant representant la pèrdua d'identitat que suposa l'abandonament forçat de les teves arrels. Aquest apartat se centra en els tràmits legislatius i les condicions legals per esdevenir un refugiat, per això destaquem el desenvolupament de la Llei d'asil. Lligat amb aquest tema presentem "la vida en terra estrangera" amb imatges de treballadors immigrants i residents per assenyalar la inclusió existent en la nostra societat. En aquest moment veiem com tots els nostres entrevistats volen ser persones actives en la societat, formant-se per esdevenir competents al país.

Les imatges que separen aquest bloc amb la reflexió final abans de les conclusions mostren a gent passejant per la Rambla de Tarragona per mostrar la normalització de la situació intercultural, igual que la imatge que enllaça aquest bloc amb les conclusions, un mural que mostra persones felices en un mateix espai sense importar la seva procedència. El nostre final vol mostrar com els nostres protagonistes aconsegueixen tirar endavant malgrat el que han passat al llarg de la seva vida.

Previsió de la presència a Internet

Un cop acabat el nostre projecte començarem a donar-li veu a les xarxes socials. Farem ús de *Facebook* i un compte d'*Instagram* on els nostres seguidors podran començar a conèixer els nostres personatges i el fil argumental de documental. Aquests petits *teasers* serviran per promocionar el nostre reportatge i poder arribar al major públic possible.

Creiem que les xarxes socials és una de les eines més funcionals d'avui en dia, ja que no suposa una despesa econòmica i t'ajuda a poder donar a conèixer el teu producte en un públic heterogeni. Alhora et permet interactuar amb el públic i poder tenir-ne el seu feedback que genera una interacció més propera.

Pla d'execució del reportatge

Setembre	Assistència a un acte de la Associació De Voluntaris pels Refugiats on vam poder fer un Skype amb unes famílies sirianes refugiades i residents a Grècia.
12 de Desembre	Trobada i assistència a la preestrena del documental de TV3: "No puc tornar a casa" a Girona.
27 de Desembre	Entrevista a Mohamed i Mohmud Babeli, refugiats sirians residents a Alemanya. Tots dos germans van vindre per nadal a veure a la família que resideix a Artés i és allà on vam realitzar l'entrevista. Després de l'entrevista vam assistir a una taula rodona protagonitzada pels dos germans i titulada "Vivència" amb dos refugiats sirians.
29 de Desembre	Entrevista al Coordinador del Comitè per a l'Acollida de les Persones Refugiades de la Generalitat de Catalunya, Àngel Miret. L'entrevista es va gravar dins el despatx on treballa en Miret, a Barcelona.
21 de Gener	Entrevista a Jordi Rosell, refugiat de la Guerra Civil Espanyola. L'entrevista es va realitzar a casa seva, un ambient còmode i conegut per a que ens poguéssim explicar amb tranquil·litat la seva experiència.
1 de Febrer	Entrevista a Mirsada Kuckovic, refugiada de la Guerra dels Balcans i resident a Reus. La trobada va tenir lloc al Centre de Lectura de Reus.
8 de Febrer	Entrevista al Dr. Josep Sánchez Cervelló, Catedràtic d'Història Contemporània i Degà de la Universitat Rovira i Virgili. El lloc escollit per a dur a terme l'entrevista va estar el seu despatx, a la pròpia URV.
18 de Febrer	Assistència i enregistrament de la manifestació realitzada a Barcelona a favor de l'acollida dels refugiats.
25 de Febrer/ 1 de Juny	Entrevista a Azhar Serajalddn i Jamal Waez, refugiats sirians residents a Salt, Girona. L'entrevista es va realitzar en una cafeteria freqüentada pels dos cosins de la mateixa localitat on viuen. Es va tornar a Salt l'1 de juny per poder gravar més plans de recurs.

4 i 6 de Març	Realització escrita de la primera escaleta del reportatge.
Del 8 de Març fins el 5 de Juny	Edició del reportatge. Vam entrar a cabines per primer cop el 8 de Març. Fins el 24 de Maig vam tindre cabines de forma intermitent durant un parell de dies a la setmana. L'última setmana d'edició vam poder comptar plenament amb la cabina.